

1. Het prille begin.

Op een dag was ik samen met mijn jeugdvriend Georges Bammens jeugdherinneringen aan het ophalen, hierbij geholpen door een goed glas wijn. Wij zijn beiden de zeventig voorbij en kunnen niet verhelen dat de tand des tijds in ons lichaam sporen heeft achtergelaten. Georges was in zijn jeugd jaren nooit gekend onder deze naam. Wij noemden hem Bempke en dat is, na al die jaren, zo gebleven. Zijn zicht liet hem in de steek en daarom had hij op zijn tablet het boek van Jan Vaes over het Land van Loon beluisterd. Een boek dat ik een tijdje daarvoor ook gelezen had.

Beiden deelden wij een grote interesse voor geschiedenis maar onze professionele activiteit had deze interesse ondergesneeuwd. In onze jeugd jaren kregen wij les van Mijnheer Jos Molemans. Hij slaagde erin om een klein zaadje geschiedenis in ons jeugdig lijf te planten. De heer Molemans doceerde nadien in de toponymie. Toen Jos rijksarchivaris werd in Hasselt had ik persoonlijk nog regelmatig contact met hem en zo bleef de interesse voor geschiedenis levendig. Spijtig genoeg overleed Dr. Jos Molemans op 3 september 1994.

Door zijn kunde en gedrevenheid liet hij echter heel wat werken na. Bempke en ik waren ervan overtuigd dat hij ons had kunnen bijstaan in de vragen die wij ons stelden over de geschiedenis van Loon. Als eerbetoon en als een te laat komende erkenning voor Jos, besloten wij om op zoek te gaan naar ons Loons' verleden. Wij realiseerden ons dat het opgelegde lesprogramma geschiedenis ons veel geleerd had over de Gulden Sporenslag en dat deze in 1302 had plaats gevonden. De namen Gewijde van Dampierre en Pieter De Coninck en Jan Breydel en zelfs de onthoofding van de Graven van Egmont en Hoorn waren in ons geheugen gegrift. Wij wisten ook nog dat wij behoorden tot het Prinsbisdom Luik maar verder reikte onze kennis niet meer.

Wij besloten om als "Loonse Queesters" een zoektocht te doen naar ons verleden. Onze voorbereiding begon met boeken lezen en het internet af te schuimen. Zo kwamen wij terecht bij het ons onbekende Dagboek van Kapelaan Munters van Kuringen. Het stond online bij Grauwels J. en bij Wulfilla en bij boekwinkeltjes kon je het boek van Grauwels zelfs nog kopen. De trein was definitief vertrokken, Kapelaan Munters kreeg ons meer en meer in zijn greep. Zijn aangehaalde gebeurtenissen waren zo intrigerend en meeslepend dat wij besloten om zo snel mogelijk een bezoek te brengen aan de kerk en het kasteel van Kuringen. Herkenrode mocht natuurlijk niet ontbreken want ook daar bleek kapelaan Munters een goede voet in huis in huis te hebben.

Figuur 1 Kasteel Kuringen Remarcle-Leloup (1694-1746). Remarcle Leloup maakte meer dan 200 kopergravures van steden, abdijen en kloosters. Fonds Patrimoniaux, Liège.

Toen kwam plots een nieuwe onzichtbare vijand het land van Loon bedreigen: Corona. Het kasteel was afgesloten en op Herkenrode was nauwelijks iemand te bespeuren. Overal waren handgel en afstand houden de boodschap. Mondmaskers waren alleen voorbehouden voor het verzorgend personeel. Het eens zo machtige Herkenrode lag te snakken naar menselijke aanwezigheid. Eenzaam stonden wij stil bij het vervallen gasthuis van Herkenrode. Een toezichthouder, die al blij was dat hij beweging had gedetecteerd, kwam een praatje slaan. Hij wist ons te vertellen dat er eerstdaags restauratiewerken zouden beginnen. Het Loons erfgoed zou er dus weer een parel bij krijgen.

In de loop van het gesprek deelden wij mee dat wij ons zelf gebombardeerd hadden tot “Loonse Queesters” en dat wij wel geleerd hadden over Gwijde van Dampierre maar weinig of niets over Loon, laat staan over Herkenrode.

“Tsja,” zei de man heel begripvol: “Die gewijde geschiedenis was ook niet zo gemakkelijk.” Hij kon natuurlijk niet bevroeden dat wij vanaf dat moment beseften dat onze zoektocht ook moest leiden tot resultaat.

De drang om het originele dagboek in te kunnen kijken werd groter en groter en na enige mailtjes naar de Koninklijke Bibliotheek van Brussel, kwam het verlossend bericht dat wij, ondanks corona, inzage kregen in het originele handschrift. Corona was ondertussen de nieuwe levensstijl want in een haast lege treinwagon spoorden wij richting Brussel, ditmaal al met mondmasker.

Na ons ingeschreven te hebben en de passage van enkele suppoosten waarbij wij telkens onze handen dienden te ontsmetten, werden wij opgevangen door Mevrouw Roos Depla. Met de nodige respectabele afstand begeleidde zij ons naar een immens grote leeszaal waar her en der een lezer zat. De leeszaal van het Rijksarchief van Hasselt was in vergelijking een korreltje in een zandberg. Vermits wij speciaal toelating hadden verkregen om een bubbel van twee te vormen was er een complete zone voor ons vrijgehouden. Met een wijds gebaar wees Roos onze plaats aan en daar zagen wij twee kussentjes liggen en een soort, dachten wij, paternoster. Was dit bedoeld als hommage aan de kapelaan, hadden wij hiervoor alle besmettingsgevaar getrotseerd? Bij het naderen van de kussentjes zagen wij dat er een boekje ter grootte van een zakagenda tussen lag. Wij kenden de maten wel maar als je het dagboek zo zag liggen, besepte je pas goed hoe klein het was. Met zijn vaalgrijze kافت tussen die kussentjes leek het net alsof ook een boek kon overlijden. Diep onder de indruk van dit sacrale moment nam ik met licht bevende handen het kleinood vast. Mevrouw. Depla maakte mij er attent op het boekje zo weinig mogelijk aan te raken en het snoer te gebruiken om de bladzijden naar beneden te houden. Het paternostermysterie was meteen opgelost. Onze bewondering voor het

vertaalwerk was al zeer groot maar toen wij de tekst zagen, steeg ons respect met een snelheid van een supersonische raket. Het was onooglijk klein geschreven en aangevuld met kantschriften. Het moet een ongelooflijk titanenwerk geweest zijn om dit te ontcijferen. Respect. J. Grauwels kreeg plots een gezicht en werd Mijnheer Grauwels.

Langzaam draaide ik blad voor blad om terwijl Georges foto's nam. Alles gebeurde in diepe stilte en wij beseften dat dit unieke momenten waren die wij dienden te koesteren. Het zaadje gelegd door Jos Molemans werd hier plots een slingerplant die ons in een wurrgreep zou meeslepen in het intrigerend dagboek van gebeurtenissen opgetekend door Christiaan Munters 1529-1545.

Om onze doelstelling behapbaar te houden zou Georges zich bezig houden met een aangepaste en vlot leesbare vertaling en mijn taak bestond erin om een meer geromantiseerd verhaal te brengen zodat ook iemand die niet direct wild staat van historische feiten, zich misschien zou laten verleiden om ook iets over geschiedenis te lezen. Het werd een boeiende zoektocht naar de verhalen en namen die schuilgingen achter de door de kapelaan aangehaalde gebeurtenissen.

De storm die in het land geweest was, de ster met staart, de struisvogel en zijn ei, de prins van Aerenghien, de Heer van Rheydt, vrouwe Mari en de terechtstellingen zijn slechts een kleine greep uit deze zoektocht, maar toch werd er meestal een bijkomende en verhelderende verklaring gevonden. Soms zijn de aangehaalde data en hoeveelheden in het dagboek niet altijd betrouwbaar maar het blijft verbazing wekken hoeveel feiten er wel correct zijn en een historische waarde hebben.

In het boek geven wij een bredere context weer om alles beter te plaatsen en te begrijpen. De kapelaan was immers een kind van zijn tijd en daar hoorden, magie, toverij, bijgeloof en diep christelijk geloof ook bij. Dat hij leefde in een scharnierperiode in onze geschiedenis kon hij toen onmogelijk weten. Dat hij de toenmalige wereldgeschiedenis in zijn zakboekje wist te proppen zal hij wellicht ook niet beseft hebben. Het boek geeft de gebeurtenissen weer in de volgorde van het handschrift.

Om de tekst te verlevendigen en om ook een kritische noot te kunnen brengen wordt het verhaal ook gedeeltelijk gebracht vanuit het oogpunt van kapelaan Munters zijn trouwe misdienaars: Bempke en Dré. Soms vertelt kapelaan Christiaan Munters maar ook zijn broer Joris die pastoor was in dezelfde parochie komt aan het woord. Er wordt ook gebruik gemaakt van aanvullende teksten, zodat de lezer alles beter kan plaatsen en ook de afloop kan kennen als dit buiten het tijdsbestek van het dagboek valt.

Het boek is geen historisch werk maar er wordt wel getracht om de historische context zo dicht mogelijk te benaderen. Hoe was het leven destijds, hoe dacht men ten tijde van kapelaan Munters en waarom dacht men zo?

Stap dus in onze tele-tijd machine en laat u terugflitsen naar de zestiende eeuw. Schakel uw 21-eeuws denkvormen uit en dompel u onder in de tijdsgeest van toen. Misschien gaat u dan het Engels Zweet meer vrezen dan corona, gaat u zich even bezinnen bij het zien van een weghkruis, gaat u een lichtje branden bij het zien van mensen met een jodenster en met het duizendjarige rijk van Hitler.

In het boek worden veel gebruiken en gewoontes aangehaald, die zeker voor de ouderen onder ons, vrij bekend kunnen overkomen ook al zit er 500 jaar tussen. U zal ontdekken dat armoede en bekrompenheid grotendeels verdwenen zijn, dat het Land van Loon een eigen dynamiek ontwikkeld had en dat een eigen zelfbewustzijn nu heel normaal is geworden. Het verwaarloosde verleden wordt terug boven gespit en het verdwijnen van de Alvermannekens en weerwolven deed deze ontwikkeling versnellen. Kapelaan Munters noteerde niet alleen over alledaagse gebeurtenissen, ook de toenmalige wereldpolitiek komt aan bod. De vele verwijzingen naar Nederland zijn wellicht te wijten aan het feit dat grote delen bij het bisdom Luik behoorden en dat het kasteel van Kuringen een draaischijf van informatie was.

Figuur 2 Het Prinsenhof te Kuringen (Hasselt). Foto Ben Rutten.

Het verhaal van het Prinsenhof begint in de 12de eeuw. Graaf Evrard van Loon geraakt in conflict met Rudolf van Zähringen, bisschop van Luik. De bisschop verwoest de burcht van Borgloon. Evrard wijkt uit naar het veiligere Kuringen. Hier sticht hij de Abdij van Herkenrode, waar hij uiteindelijk wordt begraven.

De opvolgers van Evrard keren terug naar Borgloon maar gebruiken hun burcht in Kuringen steeds vaker tot Arnold IV omstreeks 1240 van Kuringen de definitieve hoofdvesting maakt.

In de 14de eeuw wordt de motte uitgebreid tot een waterburcht met vier torens. Wanneer het graafschap bij het vorstendom Luik ingelijfd wordt, verliest de burcht echter zijn strategische betekenis en wordt het een buitenverblijf van de bisschoppen van Luik.

Van het kasteel van de graven van Loon is vandaag niet veel meer te zien. Het wordt verwoest in 1486 door Ghijs van Kanne, aanhanger van Willem vander Marck. In 1515 bouwt bisschop Evrard van der Marck er een nieuw luxueus waterkasteel met een prachtige renaissancetuin en fonteinen. Vanaf dan krijgt het kasteel de naam Prinsenhof: hof van de prinsbisschoppen van Luik. Opeenvolgende bisschoppen hebben steeds minder aandacht voor het kasteel. Het wordt af en toe hersteld, de laatste keer door bisschop Horion in 1670, maar daarna treedt het verval op. Tijdens de Franse bezetting in 1688 worden twee hoektorens afgebroken. Daarna is het kasteel een ruïne. Remacle Ieloup bezoekt rond 1740 de plek en maakt een tekening van het kasteel zoals hij denkt dat het er ooit in zijn glorietijd heeft uitgezien. Rond die tijd worden de stenen van de ruïne gebruikt als bouw materiaal voor gebouwen in de buurt.

Tijdens de Franse Revolutie wordt de ruïne verkocht en worden de meeste resten gesloopt. In 1861 bouwt de familie Bamps een paviljoen op de restanten van de oostelijke toren. In 1914 wordt dit vervangen door een neo-rennaissance kasteeltje, dat op zijn beurt wordt vergroot in 1942, toen Hubert Verwilghen (gouverneur voor en na WO II) er woonde.

De stad Hasselt koopt het kasteel in 1984 en legt de huidige reconstructie van de contouren van het kasteel aan. Peter Bloemen, beleidsadviseur Provincie Limburg.

In het huidige kasteel bevindt zich nu een museum over Kuringen en dit dankzij de gedrevenheid van Kris Leenaers. Hij kent Kuringen als zijn broekzak en gaf ook belangrijke tips voor het opzoekingswerk.

2. De eerste stappen.

Wij, Bempke en Dré, waren onze kapelaan Christiaan Munters, ontzettend dankbaar dat wij als eenvoudige dorpsjongens, het voorrecht verkregen om zijn misdienaars te zijn. De kapelaan was de nederigheid zelf, zeer diepgelovig en hij stond steeds ten dienste van zijn medeburgers. Volgens sommigen was hij geen echte geleerde, maar in onze ogen was hij de wijsheid zelf. Hij wist ontzettend veel en steeds kon hij ons de juiste weg tonen in onze jeugdige onbezonnen- en onwetendheid. Zijn broer Joris Munters was pastoor te Kermt en daarna te Kuringen. Hij had een voorliefde voor geschiedenis en schreef daarover in het Latijn. Hij was ook inquisiteur en stond de ter dood veroordeelden bij in hun laatste, aardse ogenblikken. En dat waren er heel wat, gezien de vervolgingen van de hervormingsgezinden. Zijn tweede broer Marsilis was schepen te Hasselt en scout te Kuringen. Zodoende beschikte onze kapelaan over heel wat vertrouwelijke informatie want hij onderhield zeer goede contacten met zijn broers. Dan was er nog hun zuster Agnes. Zij had niet gestudeerd, had bergen gezond verstand, was zeer volks en door haar openheid en vele goede werken was zij een geliefd persoon in onze kleine besloten gemeenschap. Haar informatie over de dagdagelijkse en volkse gebeurtenissen gaven een nog sterkere fundatie aan zijn dagboek. Velen wisten niet dat hij een kroniek van de gebeurtenissen in en rond Kuringen bijhield. Wat hem echter hierin vooral uniek maakte, was dat hij dat deed in onze volkstaal, het Diets. Soms stuurde hij ons op pad om zaken die hij had gehoord, te verifiëren en pas als wij de gehoorde feiten konden bevestigen, vertrouwde hij ze toe aan zijn dagboek.

Uiteraard waren wij ook bijzonder fier dat wij de vertrouwelingen waren van onze kapelaan. Wij zaten dus niet alleen op de communiebank voor hem, maar in het werkelijke leven zaten wij ook op de eerste bank. In een stadje als Kuringen was deze vertrouwensrelatie een onmiskenbaar voordeel. Het gaf ons een zweem van aanzien en waardering. Niet dat wij hier enig misbruik van maakten of naast onze schoenen gingen lopen, wij waren er ons terdege van bewust dat kapelaan Munters ons onmiddellijk zou bedanken voor bewezen diensten mochten wij ons hiertoe laten verleiden. Dat is Goddank, in al die jaren nooit gebeurd en zelfs toen wij onze jongensschoenen , waren mochten wij nog steeds de mis dienen. Wij werden toen acoliet. Samen met onze kapelaan behoorden wij tot het kerkmeubilair. Voor wat betreft het misdoen waren wij voor de inwoners van Kuringen een drie-eenheid. Wij stonden op hun netvlies gebrand en in deze woelige tijden was dit een rustgevende factor. Als je ter kerke ging vond je onmiddellijk je vertrouwde omgeving terug en leek het alsof het leven rustig en onveranderlijk voortkabbelde. Voor de gewone stervelingen was dit zeer welgekomen want het leven in Kuringen was complex. Er was immers een immens kasteel en een abdij, die in de wijde omgeving hun weerga niet vonden. Maar was alles peis en vrede? Om dat te weten gaan wij samen met kapelaan Munters een aantal gebeurtenissen registreren en opnieuw beleven. De plaatsing, verwerking en interpretatie laten wij aan de lezer over. Het spreekt voor zich dat wij niet overal konden bijzijn. Het beleg van Péronne, de brand in Delft, de brandschattingen van Adriaan van Bijlandt en Maarten van Rossum worden daarom vanuit het gezichtspunt van een waarnemer weergegeven. De chronologische orde van het dagboek werd wel gevolgd.

Onze eerste kleine stappen om binnen te treden in de grote wereld van de volwassenen begonnen dus in de kerk van Kuringen.

Figuur 3 Sint-Gertrudiskerk Kuringen. Foto Marijke Van de Goor.

De kerk staat dicht bij het Prinsenhof (huidige naam voor het kasteel) en heeft het statuut van beschermd monument. Eerst stond hier een Romaans kerkje (1182-1232) dit was de periode dat de graven van Loon hun residentie van Borgloon naar Kuringen brachten. Onder prins-bisschop Jan van Heinsberg (1419-1455) werd dit kerkje gesloopt en vervangen door een kerk in Demer gotiek. Hiervan resten nog het koor, de kruisbeuk en de torenbasis. Omstreeks 1515 liet prins-bisschop Evrard van der Marck een bisschoppelijke kapel bijbouwen met een particuliere ingang voor het kasteel. Deze kapel werd nadien sacristie en is nu doopkapel. Hier bevindt zich nu de epitaaf van prins-bisschop Joris van Oostenrijk. (1544-1557) Het is in deze kapel dat keizer Karel V, devoot op zijn knieën gezeten, de mis bijwoonde. De ingang van de kapel werd in 1965 dichtgemetseld.

Aanvankelijk behoorde Kuringen bij de moederparochie Hasselt maar op het einde van de 12de eeuw werd Kuringen een zelfstandige parochie. Het recht om een pastoor te benoemen (Het patroonsrecht) en het tiendenrecht kwamen in handen van de abdi van Herkenrode. De abdis stond dus in voor het onderhoud van de kerk.

Van de huidige kerk behoorden dus de onderbouw van de toren, de middenbeuk en de kapel tot de vertrouwde leefwereld van kapelaan Munters.

Ook het 13de-eeuwse Gertrudisbeeld zal hij meermaals aanroepen hebben. Zelfs het toenmalige register van de broederschap van Sint Gertrudis is nog in de kerk aanwezig. Kapelaan Munters zijn geest is dus nog tastbaar aanwezig.

3. Storm in het land: Vander hoogher vloet.

Al drie dagen achtereen was het weer niet slecht, maar zeer, zeer slecht. De wegen waren modderpoelen en zelfs een paard kon zich slechts stapvoets voortsleuren, laat staan dat zij een kar konden trekken. Gelukkig was de oogst al binnen maar veel rieten daken waren weg of stuk geblazen. Iedereen was met man en macht in de weer om te voorkomen dat de opgeslagen oogst doordrenkt zou worden van de regen, want dat betekende verrotting en nadien honger en nog eens honger.

De wind blies onophoudelijk met een zodanige kracht, dat alle molenaars in de omgeving de wieken van de molens in “van” getrokken hadden.

Dit houdt in dat de wieken geblokkeerd werden. Gelukkige maar, want anders zou het meest waardevolle en peperdure onderdeel van de molen kunnen gaan vliegen en was je je broodwinning kwijt. Dat wilde je als molenaar uiteraard niet.

Meestal pachtten zij de molen, maar voor de opgelopen schade stonden zij zelf in.

De molen was doorgaans eigendom van een Heer, een edele of abdi. Gemeenlijk was het een banmolen zodat zij toch enige zekerheid hadden, want bij een banmolen mochten de dorpelingen enkel bij deze molen komen om te malen.

De inwoners van Zonhoven , Kermt, Stevoort en alle andere naburige dorpsgemeenschappen mochten geen gebruik maken van de molen, want zij hadden hun eigen banmolen en omgekeerd gold hetzelfde natuurlijk ook. Onderlinge concurrentie was dus uitgesloten.

Dat gaf een gevoel van veiligheid maar kon anderzijds leiden tot misbruik. Geld werd zelden gebruikt als betaalmiddel. De molenaar had “scheprecht.” Van het gemalen graan mocht hij een afgesproken aantal scheppen voor zichzelf houden, zodat hij op die manier betaald werd voor de geleverde inspanningen. Dat was moeilijk controleerbaar, want een schepje meer of minder en de hoeveelheid per schep gaf dikwijls aanleiding tot hoogoplopende discussies. Daardoor kregen molenaars dikwijls een kwalijk predicaat opgehangen. Dat zij ’s nachts, als de wind goed zat, hun wieken lieten draaien was ook een aanblazen van de wildste speculaties. Bij veel werk, vooral in de oogsttijd werd er zelfs op zondagen gewerkt, maar dan moesten zij wel eerst toelating hebben van de pastoor. Sommige pastoors waren mild hierin, weliswaar in ruil voor extra meel. Want ook zij moesten overleven van de tienden, de pastoorsrechten, beneficiën en van al wat hun werd aangeboden.

Figuur 4 Watermolen abdij Herkenrode. Foto Willy Vandael.

Wind- en watermolens lagen dikwijls aan de rand van het dorp of de abdij. Dat had niet alleen te maken met hun kwalijke reputatie maar ook voor de windmolens met het windrecht. De wind behoorde toe aan de Heer en hij kon beslissen wie gebruik kon maken van de wind. De wieken moesten nu eenmaal veel wind kunnen vangen en bomen en huizen in de omgeving waren dus niet de ideale omstandigheden om de wieken draaiende te houden. Daar de Heer het windrecht bezat mochten er dus geen belemmerende obstakels in de buurt van de molen komen.

Figuur 5 Onderslagrad watermolen Herkenrode. Foto Willy Vandael.

Je kan dus begrijpen dat molenaars argwanend bekeken werden. Meestal afgelegen, 's nachts en 's zondags werken, scheprecht, het windrecht en dan nog molenaarsdochters die meehielpen, dit amalgaan van omstandigheden prikkelde de fantasie van de gewone sterveling, zodat de meest wilde verhalen de ronde deden.

Bempke en Dré hingen nu aan de lippen van de kapelaan, zoveel wijsheid en kennis, dat verlangde naar meer.

“Maar hoe zit het dan met de watermolens?” vroeg Bempke. Kapelaan Munters leunde achteruit, zoog eens diep aan zijn stenen pijp, boog zich dan voorover en zei op een zeer ernstige toon: “Jongens, je weet dat er bij watermolens ook veel ruzie is. Voor een watermolen heb je natuurlijk stromend water nodig om het waterrad te doen draaien. Valt het water boven op het rad dan spreken wij van een bovenslagrad. En zo hebben wij ook een middenslagrad en een onderslagrad, al naargelang waar het water de schoepen raakt.”

“Maar waarom is er dan ruzie?” vroeg Dré zich af.

De kapelaan was zichtbaar tevreden met de aandacht voor zijn uitleg en met tintelende pretoogjes zei hij: “De pegel.”

Bempke keek sluiks naar Dré en hij begreep onmiddellijk dat ook Dré nog nooit gehoord had over een "pegel" dus vroeg hij vol interesse wat hij bedoelde met die pegel.

"Kijk," vervolgde de kapelaan met gewichtige stem: "Vandaag is er door de overvloedige regenval meer dan genoeg water in de Demer. Hier en daar is de Demer zelfs buiten zijn oevers getreden. Sommige boeren zijn hier niet rouwig om want zij weten dat als het water zich terugtrekt er dan vruchtbaar slib achter blijft. Je weet toch dat zij via een sluizenstelsel bij droogte of in het najaar hun gronden aanwateren zodat hun oogst er kan op verbeteren. Het gebeurt wel met afspraken zodat iedereen kan genieten van het aanwateren, want anders zou diegene stroomopwaarts zichzelf steeds als beste bedelen. Zo ook bij de molenaars. Zij mogen het water maar opschutten tot een bepaalde hoogte zodat de volgende watermolen ook kan beschikken over voldoende water om hun molen draaiende te houden. Als men de hoger gelegen molaar naar goeddunken liet opstuwen was de kans groot dat de volgende het kon vergeten. Er werd dus een merkteken aangebracht tot op welke hoogte een molaar het water mocht opstuwen en dat merkteken noemt men de "pegel."

"Dus deze regen is dan een zegen voor de boeren en voor de pegel van de molaar," merkte Bempke op. De kapelaan schoot in een lach.

"Bempke, Bempke toch, je hebt goed geluisterd, maar je moet ook het groter plaatje zien. Dit is slechts een klein deeltje van het verhaal. De landerijen zijn nu verzopen, de oogst mag niet verrotten, onze landwegen zijn een grote modderpoel geworden waarin zelfs een kar met een span van twee paarden hopeloos vast komt te zitten. Morgen moet ik mis gaan doen in Bolderberg. Zelfs met knielaarzen aan ga ik met dit weer nauwelijks ginder geraken. Daarbij, ik heb op het kasteel vernomen dat in Antwerpen en nog verder in Zeeland de storm nog erger en heviger is geweest. Hier is hij al afgezwakt maar ginder zou alles onder water staan. Duizenden mensen en bijna alle vee is er verdrongen. Er dreigt nu ziekte en hongersnood voor de overlevenden, dat is de harde werkelijkheid. Zelfs Reimerswael, een der mooiste handelssteden van Zeeland is zwaar getroffen en bijna helemaal overspoeld."